

Qui va dir cinema mut?

Catalina Aguiló

El passat dia sis de novembre vaig assistir a un col·loqui sobre recuperació del patrimoni filmogràfic a Felanitx. La convocatòria, feta per l'Ajuntament d'aquest poble, s'emmarcava dins la campanya encetada pel Consell Insular de Mallorca *Recuperem les imatges de Mallorca*. Mª Encarnació Soler, una dels conferenciant i presidenta de l'associació Cinema Rescat de Catalunya, ens va fer veure que el cinema mut, de fet, mai havia existit. Ja des dels seus inicis el cinema es va acompanyar per sons, narracions o música.

Per tant, ja des dels seus començaments, el cinema necessita una persona que explicàs les imatges projectades a la pantalla. Moltes vegades la funció d'aquest "explicador" era la de llegir els rètols que sortien entre les diferents escenes o panoràmiques, ja que el públic era majoritàriament analfabet. També feien les funcions de traductors quan els rètols estaven en llengua estrangera. Alguns exemples els trobam als primers locals de cine de Palma. Màrius Verdaguer, a *La ciutat esvaïda*, ens conta com era aquest personatge al Cinematògrafo Balear: "Un al·lotet, devora la pantalla, immers dins la foscor de la sala, anava anunciant, amb veueta nasal, les projeccions."

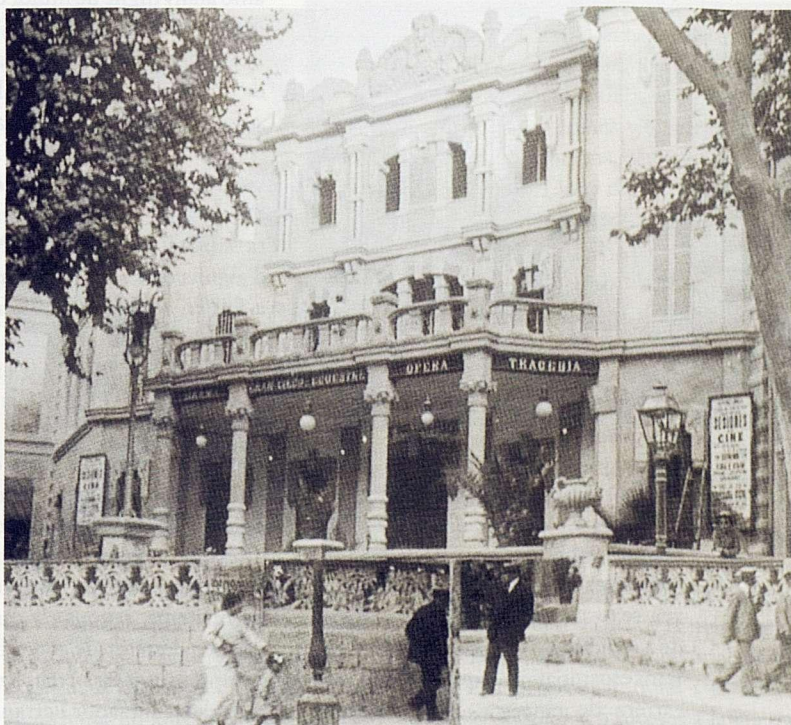
Al Teatre Líric també era un al·lotet jove qui "explicava" els arguments de les pel·lícules. Un antic projeccionista d'aquest teatre contava una anècdota, un poc picant, relacionada amb el Cinematògrafo Truyol. Es passaven unes vistes de la capital russa, Moscou. L'al·lotet anava explicant "Moscou de dia, Moscou de nit, avingudes de Moscou...", fins que algú del públic ja empipat s'aixecà diguent: "A noltros si que mos cou el cul en aquests bancs tan durs!!". Això no fa més que confirmar el que Manuel de la Escalera deia en relació a aquest personatge: "Pero si el "explicador" no era ingenios, tenía que ser ágil, pues los públicos populares le lanzaban cuanto tenían a mano".

Els explicadors també havien de ser hàbils ja que, moltes vegades, havien de simular com podien els diferents sons que apareixien a la pantalla: por-

tes que s'obrien i tancaven, el trot dels cavalls, vaixells que sortien o entraven als ports, etc...

Un altre capítol d'aquest cinema primitiu és el de l'acompanyament musical. Els primers locals cinematogràfics foren, generalment teatres, en els quals se celebraven concerts, sarsueles, òperes i altres espectacles de "varietats". No és estrany, doncs, que el cinema fes servir la música d'acompanyament. Aquest acompanyament

Cine Doré i del Teatre Balear, Antoni Oliver Mas al Cine Moderno del carrer Fàbrica. Al Teatre Líric hi trobam també altres noms de músics que, habitualment, acompanyaven les projeccions formant un trio de violí, Felipe Pons, piano, Antoni Oliver i violoncel, Carlos Simoncelli. En algunes funcions especials s'hi juntaven altres instruments, com violins i contrabaixos creant, com hem dit, una petita orquestra.

consistia de vegades en un pianista solitari com el conegut "mata moixos" del Teatre Líric, o d'altres per grups instrumentals.

Sobre la relació entre la música i el cinema mut tenim un recull interessant de dades publicat per Encarnación N. Romero Gil a les *III Jornades musicals capvuitada de Pasqua* (Mallorca, 1996). L'autora cita els pobles de Mallorca, els seus cinemes i els seus acompanyaments musicals. Malgrat que, a alguns pobles, hi mancava aquest acompanyament, a uns altres tocaven autèntiques petites orquestres. Quan a Palma, Romero esmenta el Sr. Palou, pianista del qui ja hem parlat, del Teatre Líric, el violinista Gabriel Forteza Cortés del

Al Cine Moderno de la plaça Sta. Eulàlia també tocaven diversos músics, pianistes que ho feien en solitari o bé com a tríos o quartets: Emilio Villalonga, les germanes Delgado de Rojas, Julia Corella, Bartolomé Martínez i molts altres.

Al Cine Oriental, l'autora destaca els noms de Margalida Miró Fuster i, una altra vegada, trobam Gabriel Forteza Cortés. Aquest violinista actuava també al Rialto, on formava trio amb un pianista, Juan Ferrer i amb el violoncelista Ignacio Piña. Els pobles mereixen un capítol a part, on tembé parlarem d'altres enginyers que, abans de l'arribada del sonor, feren del cinema un art no tan mut com ens pensàvem. ■